

א' ב' שבפרשה

רעיון ומוסר השיכל בדרך משל ונמשל הנלמד מהפרשה
מבארם של רבותינו מפרשי התורה, בעלי המוסר והחסידות.

שִׁגְעוֹן גְּדֻלוֹת, עַד מַתִּי?

הרב אהרן רכניצר

ואת אישיות הסובבים אותו לפי רצונו, ועד למקרים קיצוניים של הזיות ומחשבות-שווא, שבעקבותיהן האדם עשוי ללקות בפרצי אלימות פיזית (אצל ילדים) או מילולית (במבוגרים), האנשים שלוקים בזה, מסוגלים לשבת בוועדות שונות ולחרוץ את דינם של אנשים אחרים, על נושאים כבדי משקל והרות גורל, מבלי לתת זכות דיבור לנוגעים בדבר, **הכל תחת המעטפת שרק הם מבינים מה טוב לכ-ו-ל-ם.**

תסלח לי שמערל על הבוטות, כמי שמכיר אותך מקרוב זוהי הבעיה המרכזית ממנה אתה סובל, זה היה בעסקנות וממשיך בעבודתך, כמה טוב שתפסת את עצמך, כך תוכל לתקן עצמך בטרם יהיה מאוחר מידי.

דע לך שמאז ומתמיד כל אלו שנהגו כך עברו סדר חיים דומה להפליא לסיפור חייך, בעיה זו שהזכרתי, אפשר לומר שהיא נחלת הכלל, אחד יותר ואחד פחות כל אחד יש לו בחיים נקודות שליטה עליהם הוא חולש וכתוצאה מכך משתרבת לתוכו מחשבות כאלה ואחרות, אולם אנשים עסקנים שבוחשים כל הזמן בקדרה, ונמצאים בהיררכיה הגבוהה, נתקלים בזה כל הזמן, **האנשים האלה בונים את הקריירה שלהם על גבם של אחרים, שכרון הכוח מעביר אותם על דעתם, ולכן אך טבעי הדבר שהדבר יהיה בעורכם.**

למה זה דומה? לאירוע המוני שישנם אלפים שעומדים על הרצפה כדי לחזות ביושבי המזרח - היושבים על הבימה, האחד נעמד על קצות אצבעותיו כדי לראות והשני מנתר ונשען על כתפי חבריו, ההבדל הוא פשוט זה שנעמד על קצות אצבעותיו על אף הכאב, הוא קצת גבוה יותר ויוכל לעמוד כך ממושכות, אבל זה שעושה את זה על גבם של אחרים יכול לעמוד כך לפרק זמן קצר, רק שעל הדרך הוא יכאיב לאחרים. **ברור שאין שום סיכוי לבנות קריירה- מעמד, כשעל הדרך אתה פוסע על ראשי אחרים.**

שמערל יקירי, עם כל הצער שבדבר אינני רוצה לתאר לך מה יקרה, אם לא תקח את עצמך לידיים, כמו שקצת התחלת כבר לחוות בעצמך. ושוב, אני שמח שהגעת עכשיו, אולי תוכל עוד לתקן את עצמך בטרם יהיה מאוחר מידי!"

שמערל שהזדהה עם כל מילה שיצאה מפי הרב, הגיב באופן ספונטני, "מה אעשה שנוולדתי כשרוני, כשאני רואה אנשים אחרים ויסלח לי כבוד הרב על כך שאני מגדיר אותם מטבלים, אני מרגיש שאני לא יכול לכבד אותם, כך אני ממש בז להם, וכי מה אעשה?"

"אני שומע" - הגיב הרב "בכל זאת שמערל, אשאל אותך שאלה רטורית. האם לדעתך יש למוטקה הסנדלר או ראובל'ה הנגר במה להתגאות ולהרגיש עליונות מסוימת, בזה שהם בקיאים שתי וערב במלאכת הסנדלרות או הנגרות ואתה לא? **ודאי שלא.** באותה מידה תחשוב גם אתה, על שלל כישרונותיך שהם רק קצה מהיכולת האנושית ואתה רק בורג קטן בכל המבנה העולמי, שכל כולו בנוי על תועלות ומגרעות שהקב"ה

"אני לא מאמין שזה קורה לי" התייפח שמערל מרורות באזני הרב גרוס. משך כרבע שעה ישב שמערל בבית הרב ובכה ללא הפוגות, בטרם שמע הרב גרוס את פשר הבכי לא היה לו ספק שמדובר בטרגדיה גדולה, משהו בסדר גודל של אבדן אחד מבני המשפחה הקרובים ביותר לשמערל.

הרב גרוס נמנה בין דמויות הרבנים משכמם ומעלה שבקי היה גם בהבנה שורשית בנבכי נפש האדם ומשכך לא פלא שרבים מאנשי הקהילה מצאו אצלו אוזן קשבת, לקבלת מענה ודברי נוחם משיבי נפש.

משך כל הזמן ניסה הרב לדובב את שמערל שיספר לו מה אירע, מה המקרה המצער עליו הוא כל כך שבור ורצוץ עד כדי כך שהוא לא יכול לעצור בעצמו ונשנק מבכי. "מה חטאתי שכל זה מגיע לי? כלום לא שירתתי נאמנה את כל חברי הקהילה?", היו אלה המילים הראשונות ששמערל סינן מבעד לשפמו המזוקן שכבר היה ספוג ורטוב מכוס הדמעות ששפך זה עתה.

הרב מזג לו לשמערל כוס מים, שתה משהו וספר לי מה אירע - מה מעיק עליך? שמערל ברך בקול **שהכל נהיה בדברו**, תוך שהחל לגולל מסכת יסורי נפשו פרץ שוב בבכי היסטרי "כבר מעל עשרים שנה שאני משרת

את חברי הקהילה, הקמתי פרויקטים, לא היה וועד שלא הייתי בו שותף פעיל, עזרתי לבנות בנייני מוסדות, גמ"חים ארגוני צדקה וחסד ובקיצור מה לא, ובכל זאת אני רואה שבכל מקום שהייתי בו לא החזקתי מעמד לזמן רב, כך עברתי מעסקנות לעסקנות עם הרבה כאבי לב ותסכולים, הרבה לחשושים שמעתי מאחורי הגב שלי, הרגשתי שתוקעים לי סכין בגב מתוך כפיות טובה.

פרשתי מהעסקנות ובשנה האחרונה אף פתחתי לעצמי עסק בתחום הביגוד, ותחת אחריותי מועסקים כ-20 עובדים, הייתי בטוח שהנה עכשיו הגעתי אל המנוחה ואל

הנחלה, כאן אהיה בעל הבית לעצמי ואוכל לעשות לביתי באין מפריע, אך **לשווא, נחלתי כישלון חרוץ**, אני מרגיש שעובדי המפעל נגדי, ואין הברכה מצויה שם, העבודה שם מתנהלת בעצלתיים, ביש מזל אנוכי, ועתה כבוד הרב באתי לבקש עצה כדת וכדין מה לעשות, **אולי תוכל לומר לי, בשל מי ומה הסער והרעה שגמלני?**

"שמעת פעם מתחיל הרב על דבר שנקרא **שיגעון גדלות** (מגלומניה)? ובכן, **שיגעון גדלות** הוא תסמין (סימפטום) להתנהגות המאופיינת במחשבות שווא על עליונות וכוח רב שיש לאדם מכוח כישרונות מיוחדים. במצב זה האדם מייחס לעצמו תכונות עליונות מנהיגותיות, או גאונות בתחום כלשהו (למשל כישורים קוגניטיביים, אמנותיים, כלכלי - עושר מופלג וכדו'), ולפעמים גם כאשר המעלות המנויות אינן קיימות בו כלל.

שיגעון גדלות יכול להתבטא בהתנהגויות מסוגים שונים ודרגות חומרה שונות, החל באדם שתלטן יתר על המידה, המאמין כי הוא מעצב את סביבתו

הסוד של עסקנים מצליחים?
...
שיגעון גדלות מהי? והעצה לך.
...
ב' ביאורים נפלאים בברכת בורא נפשות.



אנו משבחים על הצימאון שמשיגה את הטובה הגדולה של הכרת האדם בכח השי"ת

שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן וגו' מי יתייצב לפני בני ענק.

ומדרש רבה עה"פ הביא המשנה ברכות בפרק כיצד מברכין (מ"ד) הלכה אדם מישראל השותה מים לצמא מאי מברך? בורא נפשות רבות וכו' (עיי' ס"פ כיצד מברכין דף מ"ד) וצ"ב הקשר בין פסוק זה לדברי המדרש?

וביאר בטוב טעם החת"ס (בתורת משה) דנהי דטובה גדולה עשה הקב"ה עם בריותיו להשקות צמא לרוות צמאונו, היינו מפני שהקב"ה בראו חסר ונצמא למים, ומספק לו מים להרוות צמאונו. ותמה אני הרי אילו בראו בשלימות לא היה צמא ולא היה צריך למים, נמצא ברכה זו מה טיבה? אלא מאי, דהאמת היא דזה עיקר בריאת האדם, שלכך נברא בחיסרון שע"י שיבקש צרכיו יכיר את בוראו, ונמצא עובד ה' וזוכה לשני עולמות. הרי שחסרונו של האדם הוא גופא טובה עבורו יותר מעצם הטובה המושפע לו.

[משל למה הדבר דומה? לאדם שחלה במיחוש קל, ובתוך כך ביקר אצל הרופא, וזה האחרון עשה לו בדיקות מקיפות שבעקבותיה גילה אצלו מחלה מסוכנת המקנת בגופו, הרי מיד יודה להשי"ת ששלח לו החולי הקטן הזה, כן הדבר בזה האדם הצמא למים שעל ידי שנצרך לדבר הקטן זוכה לגילוי הגדול שהוא התקרבות האדם אל בוראו.

וכדמיון האדם שזוכה לארח בביתו גדול בישראל, לעיתים לא יכין לו הכל מראש, אלא ישמח על כל משאלה שיוצאת מפי אורחו וייטב בעינו להטיב לו כאשר יבוקש, כן הקב"ה רוצה בשוועת עמו ישראל ולכן לא סיפק כל צרכיהם מאיליו אלא כאשר יחסר לו ויבקש, יספק לו, ונמצא הקשר בין ישראל וקוב"ה הוא בבחינת רצוא ושוב, (היפך מקללת הנחש "עפר תאכל כל ימי חייד" שהרחיקו השי"ת ממנו בזה שמספק לו עפר בשפע, כדי שלא יבקש ממנו מאומה).]

וזהו נוסח הברכה "בורא נפשות רבות וחסרונן". שביותר אנו מודים להשי"ת על שנטע בנו חסרונות שעל ידם אנו מכירים בו ומתקשרים אליו בבחינת כגמול עלי אמו, שצריך לאמו בכל עת. ואח"ז אנו לו גם "על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי". היינו כל הגשמיות המספקים לנו חסרונו ולמה אנו מודים על החיסרון ועל הטובות עצמן "ברוך חי העולמים" כלומר שמכוחו אנו זוכים לב' עולמות א' שיכיר עד כמה צריך הוא להשפעתו ית"ש. ב' קשר נצחי עם קוב"ה.

בדומה לשותה מים לצמאו, מסביר החת"ס אמר משה לבני" כשעמדו ליכנס לארץ ישראל ולכבוש גויים גדולים ועצומים, ערים גדולות ובצורות, בני ענקים וכו' וא"ת הרי ארץ ישראל נתונה לנו מאז בריאת העולם ולמאי צריכים אנו למלחמה זו, הלא טוב היה שלא היה נותן לאומה"ע להיות עצומים ולהיבצר בערים גדולים וכך היו בני ישראל כובשים בניקל את כל הארץ? אלא אמר להם משה, שזה בעצם היה כוונת הקל שלא יחשבו ישראל שכוחי ועוצם ידי עשו לי החיל הזה, אלא ידעו שלולא עזרת השי"ת לא יכלו להם, וממילא יתפללו והקב"ה יענם באופן שיכירו נפלאותיו ויודו לשמו הגדול. בזה מבאר החת"ס שזהו כוונת המדרש שהביא השותה מים לצמאו וכו' שכמו ששם כל החסרון הוא לטובת האדם, כן יהיה בכניסתם לארץ ישראל - הוא הארץ הטובה אשר עיני ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

חנן או החסיר בעולמו, וכל זה כדי שאחד יזדקק לאחר וישלים לזולתו את מה שחסר לו, אילו היית חושב כך לכל אורך שנות עסקנותך, היית עד היום מוערך ומבוקש מאוד. מה שאני ממליץ שתתחיל לחשוב כך היום כלפי עובדי המפעל שהקמת, שתאמר לעצמך הנה אני בכישרונותיי שליח ממרום להעסיק עובדים שמוכשרים כל אחד בתחומו הוא, ויחד כולנו מביאים תועלת לבריאה כולה ע"י שאנו מפיקים ומייצרים בגד מושלם, וכמו שמנהל החשבונות שלך לא נקרא בעל העסק, על אף שהוא זה שמנהל את הכספים כך גם אתה כמנהל העסק-אתה בסה"כ שליח הבורא לפרנסם מהברכה אשר ברכך ה'. וכעת שמערל ברך ברכת בורא נפשות על כוס השתייה ששתית, ותיכף אגלה לך טיבה של ברכה זו, ומה משמעותה לגביך.

ואכלת ושבעת וגו' (ח-י) השמר לך פן תשכח וגו' (י"א) ורם לבבך ושכחת וגו' (י"ג) ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה"א כי הוא הנותן לך לעשות חיל וגו' (י"ז-י"ח).

הלקח הנלמד מפרשה זו, יובן בהקדמת דברי הסבא מקלם: "הנה התחיל פרשה זו מ-ואכלת ושבעת וגו' פן תשכח וכו' שאחרי שיושפע האדם בכל טוב עדיין יתכן שיהא

מציאות של פן תשכח, אבל מן אותו הרגע שיהיה ורם לבבך ושכחת את ה' אזי יתקיים בו ואמרת בלבבך כחי ועוצם וגו' ולא 'פן' תאמר בלבבך כוחי, כי בטוח שיאמר כן, כי שגוען הגדלות תעבירנו על דעתו".

כמו שמחדד הר"ן (הדרוש העשירי) שעל זה הזהירנו הכתוב, שכן ישנם רבים שניחנו בסגולות ובכשרונות מיוחדים המסייעים להם להצליח בעניינים שונים, האחד נתברך בפה מפיק דברי חן טעם וחכמה, והשני נתרבה בכשרונות הצלחה במסחר, שעל ידם יתעשר וכן הלאה, ואותם בני אדם יגדל ערכם בעיניהם ויאמרו כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה. ע"ז הזהירנו "וזכרת כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל" כלומר גם אם יצדקו לחשוב שהצליחו בכישרונותיהם הברוכים עם כל זה עליהם לזכור שכח זה ניתן להם מאת ה'. ראה עוד ברמב"ן שאמר "הן ידוע כי ישראל גיבורים ואנשי חיל למלחמה... על

כן אמר, אם תחשוב כוחי ועוצם ידי וכו'... שגם הכוח שהיה לך נתן לך ה' כמו שהיה במצרים שבלתי כוחך היה ה' לעזרך, ואם תשכח את השם, יכלה כחך ושארך ותאבד כאשר אבדו הם, כל עוזבי ה' יכלו".

ואם שאול ישאל האדם לאמר, איך אקיים ה'וזכרת כדבעי וכי איך אינצל משיגעון זה, הרי באמת הנני בעל כשרון ורב מעש ואיך לא ארגיש בעצמי שמינית שבשמינית גאוזה עילאה?

תשובה לדבר ליקטנו ע"פ משנתו של החת"ס (ראה מסגרת) הנה אם יתבונן האדם בסדר בניית הקב"ה עולמו, לא תגיענו שיעגון זה - כי הרי במה יתהלל המתהלל? שהרי גם החכם ביותר נולד עם חסרונות, ובעל מעלה זו לא ניחן במעלת הזולת, ומי שנחסר לו פרט זה הרי ניתן לו מעליותא אחרת שבזה יגבר כוחו לתקן צרכיו של בעל החיסרון, נמצא שהקב"ה ברא עולמו בחסרונות ומעלות, ועצם החסרון הוא הטובה עבורנו, כדי שיתקיים עולם חסד יבנה שכל אחד במעלתו משלים חסרון חברו, (כי אם כולם היו מושלמים לא היו יכולים להתפרנס זה מזה) וכדמיון העניין במים שעצם החיסרון שהוא צמאון האדם למים, יש לו תפקיד וטובה בערך הרוחני, כן ידמו נפש כל חי בחסרות ויתירות וכולם יחד משלימים הבריאה כרצון השם ממש. א"כ מה לו לאדם להתגאות במשכלו, ובוודאי כשיתבונן בזה לא יגבה לבו

מאומה, שידע שכל מעלתו - נועדה אך ורק ככלי שרת למענו ולטובת זולתו ברואי מטה מובחרי היצירה, ולא הרי זה כהרי זה - הצד השווה שכולם יחד נותנין באהבה זה לזה.

בזה נ"ל שיומתק לפרש בדרך רמז הברכה, 'בורא נפשות רבות' שהקב"ה ברא בעולמו נפשות רבות, 'וחסרונו' שלכל אחד חסרון משלו, על כל מה שבראת היינו על כל החסרונות ברא גם לכל אחד מעלות רמות וכל זה הוא 'להחיות בהם נפש כל חי' מכיוון שכל אחד משלים חסרון חברו ועל זה אנו משבחים 'ברוך חי העולמים' שעל ידי כן נתן לנו זכות קיום בב' עולמות: א, שבכך נשלים כוונת הבריאה בעוה"ז. ב, שהוא בעבורנו נקודות זכות ומטען מלא מצוות ה' שנקח אתנו לעלמא דקשוט-העוה"ב.

העלון יוצא לאור ע"י קופירויטינג שירותי פרסום - ודעת קהל טלפון: 073-73-70-930 קדושת אהרן 12 ירושלים. דוא"ל: copyriting@gmail.com

הדפסת הגליון נתרם ע"י החפץ בעילום שמו לזכותו ולהצלחתו בס"ד